

Folkomröstning om kärnkraften.

Den sovjetiska ubåten U137 går på grund i Blekinges skärgård. I ett soprum på Råslätts hittas treåriga Magnus Nork död. Det blir upprinnelsen till ett av Jönköpings mest uppmärksammade mordfall - som ännu inte klarats upp.

Gamla brandstationen i Jönköping ockuperas. Protesterna leder till att Kulturhuset startas på Tändsticksområdet - som räddats undan rivning.

»Carolafeber« i Sverige efter att en ung Carola Häggkvist vunnit svenska melodifestivalen med »Främling«. I Jönköping rivs den gamla järnvägsstationen. Sveriges Television startar Smålandsnytt.

Jönköping fyller 700 år och firas stort och kungligt, bland annat med både ostkaka och tårta i Rådhusparken.

1980

1981

1982

1983

1984

Beslut om stor fasadrenovering på Österängen.

Vätterhem bygger om Smedjegatan 26, liksom Agnes Minne, Klostersgatan 48 på Söder.

Tak över Österängens centrum. Ett stort projekt för att förbättra den yttre miljön på Råslätt dras igång. Avtal med Hyresgästföreningen om ett försök med utvidgat boendeinflytande på Råslätt tecknas.

Vätterhem bygger nytt på Hovrättstorget för bland annat tingsrätten. Elva år tidigare hade den klassiska Jönköpingskrogen Sandemans där blivit lågornas rov.

1980-TAL: YUPPIEN TRÄDER FRAM

Lägenheter i Tenhult.

Michail Gorbatsjov tar över ledningen för Sovjetunionens kommunistparti - vi får lära oss de ryska orden glasnost och perestrojka - öppenhet och nydaning.

Olof Palme, som sedan fyra år åter är statsminister, mördas.

A6 köpcenter slår upp portarna sedan regementet i Jönköping lagts ned två år tidigare.

Miljöpartiet dansar - bokstavligen! - in i riksdagen. Länssjukhuset Ryhov invigs och lasarettsepoken på Väster är därmed över.

Gränserna mellan Öst- och Västeuropa öppnas.

1985

1986

1987

1988

1989

Permanent vårdcentral blir klar på Råslätt. Vätterhems hyresgäster får kabel-tv. Kvarteret Fabriken på Östra Storgatan 109 på Liljeholmen står klart. Förutom vanliga hyreslägenheter rymmer huset servicelägenheter för äldre och funktionshindrade. I fastigheten driver också Landstinget - som Regionen hette då - verksamhet för utvecklingsstörda. Detta år blir också de första lägenheterna i Tenhult klara, 24 stycken på Centrumvägen. Det blir Vätterhems första projekt utanför Jönköpings tätort. Sex år senare har man också byggt på Karlavägen i Tenhult.

Fasaderna på husen på Råslätt börjar få ny färg - också burspråk tillkommer och entréerna byggs in.

Husen på Kanalgatan byggs om, liksom Folkandvården på Råslätt.

Idélandet på Råslätt, med bland annat olika husdjur, invigs.

1980-TAL: YUPPIEN TRÄDER FRAM PASTELLFÄRG PÅ RÅSLÄTT

När socialdemokraterna åter kommer till makten kickstartar man ekonomin med en rejäl nedskrivning av kronan. Pengarna flödar. Många blir rika. Skumpakorkarna flyger och »yuppie« blir ett begrepp. Young Urban Professional. Men ekonomin är dopad. Inflationen skjuter i höjden och mörka moln tornar upp sig i horisonten.

Mitt i det festande årtiondet händer det som i ett slag förändrar synen på Sverige som det lilla fredliga och trygga landet i Europas utkant: statsministern mördas mitt i Stockholm. En omfattande jakt på mördaren dras igång, men ännu har attentatet inte fått sin lösning. Senare samma vår havererar en kärnreaktor i Tjernobyl i nuvarande Ukraina. Radioaktivt regn faller över delar av landet. Ordet bequerel blir plötsligt bekant för alla och envar.

Årtiondets sista år faller Berlinmuren - och snart också både Warszawapakten och hela Sovjetunionen. Det kalla krig som pågått i mer än 40 år är över.

WOKAT OCH MICRO. Årtiondet präglas av krogätande. Det »nya franska köket« introduceras med minimalt med mat på stora tallrikar. Hemma lagas rätter som quiche och tjälknöl. Vi börjar dricka vin från Australien. Men också mellanmjölk som är en ny produkt. I köken hittar vi de första wokpannorna - liksom mikrovågsugnar som nu blir på modet. 1988 blir bakmaskinen årets julklapp. I kök och badrum blir det mer kakel.

Discomusiken regerar - men under det glittriga årtiondet föds också hiphopen som ska växa till en stark musik- och ungdomskultur.

Vätterhem satsar på att rusta upp och förnya områdena man har. Bland annat målas de stora betonghusen på Råslätt i pastellfärger: mintgrönt, ljusblått och rosa. Konstnärerna Jon Pärson och Lennart Joansson engageras i arbetet.

För första gången beger sig också Vätterhem utanför Jönköpings tätort när ett antal hus byggs i Tenhult.

PETER – EN AV RÅSLÄTTIS ELDSJÄLAR

Året var 1986 – då bestämde sig missionsnätverket OM Sverige att flytta till Råslätt (från Smålandsstenar). Än idag finns man kvar med ett stort kontor på Havsörngatan. OM stod först för Operation Mobilisering, därefter för Operation Mission – men det klingade för militärt tyckte man och 2006 blev det kort och gott bara »OM«. Bakom initiativet till flytten stod den då ganska nybildade frikyrkan Råslätts församlingsgemenskap. Man visste att det fanns lediga lägenheter på området. Församlingsgemenskapen finns också kvar och firar gudstjänst varje söndag i Råslätts kyrka.

För specialpedagogen Peter Magnusson, med rötter i bohuslänska Ljungskile, innebär OM:s flytt också att han flyttade tillbaka till Jönköping och Råslätt – han hade studerat i staden några år tidigare.

Sedan många år är han en centralperson i det som brukar kallas civilsamhället på området; 2011 blev han utsedd till Årets eldsjäl på Råslätt. Jobbet på OM har han släppt. Numera arbetar han som frilansande föreläsare och utbildare.

Vi träffas i Stadsgårdens källare. Underground heter passande nog den gamla fritidsgården som just Råslätts församlingsgemenskap har ansvar för. Peter Magnusson sprudlar av energi.

– Här har vi som mest 120 ungdomar när vi håller öppet. Många kommer från andra håll än Råslätt.

Totalt är uppåt 60 personer engagerade, Underground har startat en särskild ledarskapsutbildning.

HÄLFTEN TJEJER – UNIKT FÖR UNDERGROUND. En frikyrka som driver en ung-

domsgård? Författaren noterar att det inte finns några kors, inga biblar, inget kristet alls.

– Det finns dem som tycker att vi åtminstone borde ha några bibelord på väggarna, men det vill vi inte – vi ska vara bibelord, förklarar Peter.

Kanske bra med den religiösa blandningen som finns på Råslätt; kristna och muslimer ur olika traditioner, hinduer, buddhister... Och ateister.

– Bland ungdomarna som kommer till oss är de flesta muslimer!

Nästan hälften av besökarna är tjejer – unikt för fritidsgårdar i de svenska miljöprogramsområdena.

Peter Magnusson och de andra lägger mycket tid på sitt ideella engagemang. Han uppskattar att det motsvarar runt fyra heltidstjänster. Inte minst känner Peter Magnusson för Råslätts tjejer – att få dessa att växa och se sin egen potential.

– Jag brinner för tjejers möjligheter och rättigheter!

Trots tillströmningen av ungdomar till nya Underground förstörs knappt något:

– Det har väl hänt ett par gånger att killar gjort sönder pingisracket, men sedan har de kommit till oss och velat betala dem.

RÅSLÄTT SAMLADE SIG. Ett pingisbord står alltså i Underground, liksom ett biljardbord tillsammans med mysoffor, småbord och en bardisk där det serveras kaffe.

Sommaren 2015 brände det – bokstavligen – till på Råslätt. Tecken hade funnits under hela våren. Peter hade varnat. I början av juli exploderade det. Bilar förstördes, fönster slogs sönder, bussar attackerades. Det förekom hot om att bränna ner hela Stadsgården. Mitt i sommaren. Många på semester. Det blev en blyttryckning:

- Vi visste ju exakt vilka som låg bakom. Nu handlade det om att ta tillbaka vårt område. Kontakter togs med föreningslivet på Råslätt: de olika moskéerna, den syrisk-ortodoxa kyrkan, Råslätts SK...

- Det handlade inte om vad som skulle sägas, utan vem som sa det. Vätterhem och fritidsförvaltningen fattade detta.

Ett par kvällar senare var hela Ugglan i Stadsgården fylld. Det som kunde ha spårat ur fullständigt kvävdes i sin linda.

DRIVKRAFT I UNGDOMARNAS UTVECKLING. Ändå känner Peter Magnusson oro. Droger säljs mer öppet på området idag. Det finns mer vapen i omlopp i hela samhället. Olika former av extremism visar sig. Kristna invandrare flyttar från området.

- Vi kan inte slå oss till ro!

Han har också förståelse för den frustration och det utanförskap som många unga känner. Rasism existerar. Peter drar flera historier om hur Myndighetsverige - som han ser det - svikit. Och hur unga muslimska tjejer i slöja blir kränkta och spottade på.

- Det är rätt att protestera mot orättvisor, för oss gäller det att se till att protesterna blir konstruktiva.

Förutom Underground driver OM och Råslätts församlingsgemenskap, var för sig, också affärerna Re:store och Fyndet. En annan verksamhet inom Underground är övningskörning och skolhjälp.

Man kan undra hur Peter Magnusson orkar.

- Jag känner att jag gör skillnad. Det är en otrolig motivation att se hur ungdomar utvecklas.

CRISTINA - EN DEL AV FABRIKENS GEMENSKAP

Cristina Virdung var en av de första som flyttade in i kvarteret Fabriken på Östra Storgatan i Jönköping. Det var våren 1985. Hon bor kvar än.

- Jag hade bott i kollektivhus i Uppsala och när jag läste om kvarteret blev jag intresserad. Jag är lite kollektivistisk av mig...

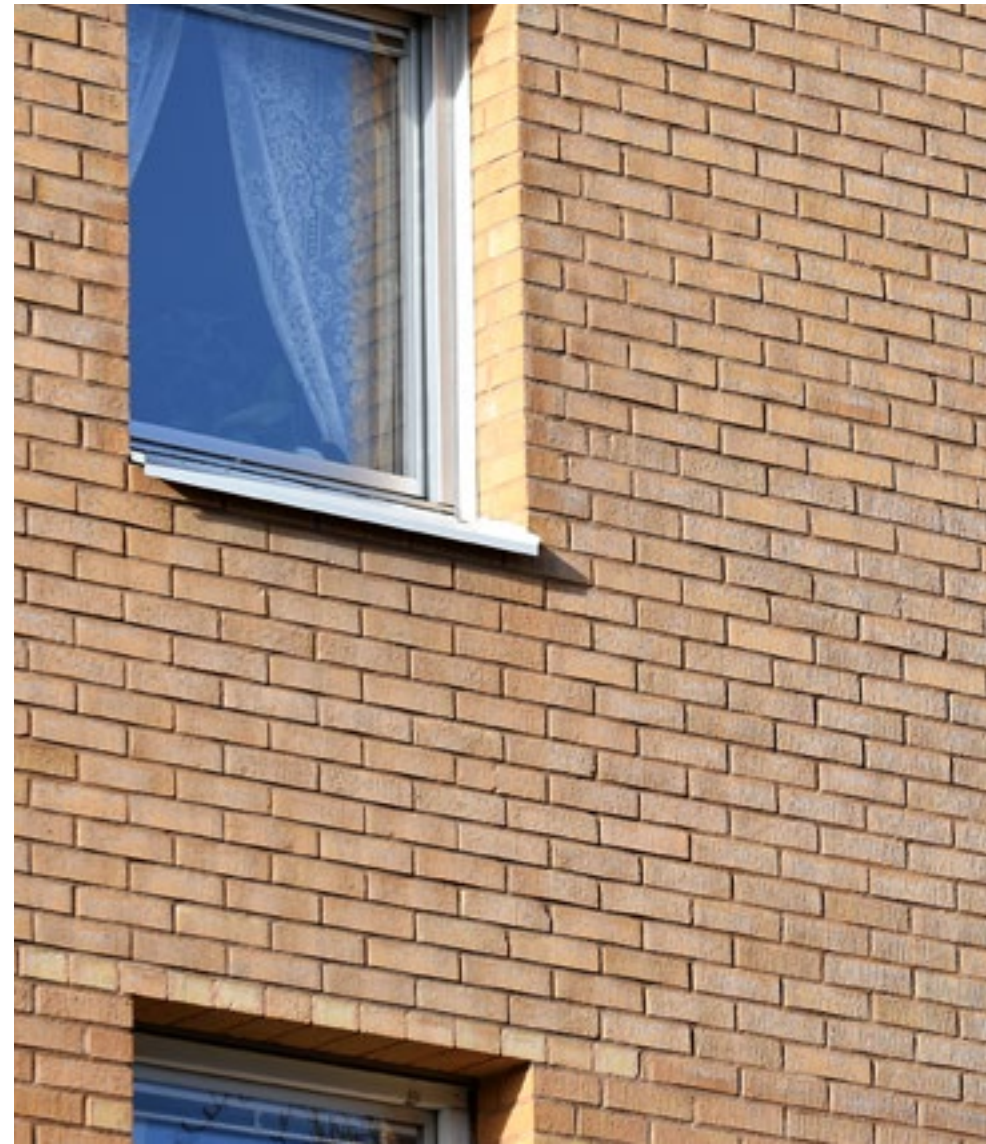
Kvarteret Fabriken kom till genom ett samarbete mellan kommunen, landstinget och Vätterhem. Tillsammans skapade man ett så kallat integrerat boende som skiljer sig från det mesta i Sverige; studiebesöken har varit många till kvarteret på Liljeholmen. Författaren stövlar in mitt i uppgång fyras elvakaffe. Det skrattas och pratas. Märks direkt att det är ett gäng som trivs ihop.

HÄRLIGT UTEVARDAGSRUM. Varje måndag klockan elva samlas man för att dricka kaffe i ett av de många gemensamma utrymmena i kvarteret. Hembakt naturligtvis. Smakar utmärkt, något trugande krävs inte. Cristina Virdung, född 1952, är en av centralgestalterna i Fabriken. Att det är fika på måndagar är ingen tillfällighet. Hon arbetar numera som präst - och präster är ofta lediga veckans första vardag. Men när hon kom till Jönköping i mitten av 80-talet var det inte som präst, utan som hortonom - alltså trädgårdsexpert. Det blev jobb på Jordbruksverkets föregångare.

- Det här är mer än ett vanligt hyreshus, kommenterar Cristina.

- Vi gör mycket tillsammans.

Och så berättar hon om olika grupper som träffas. Om hobbygruppen som möts en gång i veckan. Om Borådet - det vill säga den lokala hyresgästföreningen, där hon förstås ingår - som ordnar aktiviteter året runt (närmast stundar julgröt). Om gymmet, som hyresgästerna ansvarar för. Om hur den stora ljugarbänken ut mot Vättern (sjön ligger bara några meter bort - lägenheterna har sjöutsikt) på sommaren förvandlas till ett utevardagsrum.

Husets hyresgäster håller sig faktiskt med egen båt också.

- »Fabrekan«, skrattar Cristina. Fyndigt tyckte vi.

En gång stals den. Det blev efterlysning i P4 Jönköping. Och snart var båten hittad - på Visingsö!

UTMÄRKT SOM TRYGGHETSBOENDE. I kvarteret Fabriken - som fått sitt namn efter de industrier som tidigare låg på tomten, bland annat en skofabrik - anpassades en del lägenheter för fysiskt funktionshindrade. Från början fanns en anställd projektledare för samordning av aktiviteter och en matsal som serverade lunch. Både matsalen och tjänsten är historia nu.

- Det var naturligtvis negativt, säger Virdung.

- Med bara ideella krafter händer det mindre än när huset var nytt.

Ändå finns det alltså mycket som skiljer fortfarande. De gemensamma utrymmena i det låga huset ut mot gatan, som binder ihop de tre högre mot sjön, är många. Hemtjänsten utgår från huset och det finns förskola. Och kanske kommer matsalen att öppnas igen - när detta skrivs vintern 2016 finns planer på att förvandla kvarteret till trygghetsboende.

- Vårt kvarter skulle passa utmärkt som trygghetsboende. Här finns gemensamma lokaler, som det ju ska finnas i ett trygghetsboende. Vi hejar på varandra och hjälper varandra mer än på andra håll. Det finns redan en gemenskap utanför lägenhetsdörrarna, säger Cristina Virdung.

De som är nyinflyttade i Fabriken är dock inte alltid på det klara över Fabrikens speciella tradition och gemensamma lokaler.

- Jag skulle gärna se att Vätterhem informerade nya hyresgäster bättre om kvarterets möjligheter.